

STAIR-METODEN

En *begynderguide*

Socioteknisk AI Refleksion

Louise Harder Fischer, Sanna Marttila & Martin Lassen-Vernal

IT-Universitetet i København · April 2026

www.STAIRmethod.org

Velkommen til STAIR

Denne guide er dit udgangspunkt for STAIR-metoden — en enkel, struktureret måde at reflektere over brugen af generativ AI. Du behøver ikke være AI-specialist, IT-medarbejder eller projektleder. Alle kan bruge denne guide til at stille gennemtænkte spørgsmål og undersøge AI's rolle i deres kontekst.

STAIR er baseret på socioteknisk forskning. Den ser AI ikke blot som et digitalt værktøj, men som en kraft der omformer opgaver, beslutninger, relationer og værdier.

Tal åbent

Drøft muligheder, tvivl og dilemmaer om AI på en inddragende måde.

Reflektér over use-cases

Tænk kritisk over konkrete scenarier eller generelle holdninger til AI.

Forankr i værdier

Forbind jeres brug af AI med jeres faglige værdier og mål.

De 8 sociotekniske principper

Disse principper er skabt hos en kommunikationsafdeling i en større dansk forvaltning. De er universelle og retningsgivende og kan anvendes i de fleste sammenhænge — eller I kan udvikle jeres egne på www.STAIRmethod.org.

01

Værdiskabelse

AI skal tilføre værdi i arbejdet — ikke automatisere for automatiseringens skyld.

02

Rammer & retningslinjer

Klare regler skal guide ansvarlig brug af AI på alle niveauer.

03

Eksperimentering & læring

AI kræver løbende læring, afprøvning og tilpasning.

04

Kompetenceudvikling

Medarbejdere skal have kompetencer til at forholde sig kritisk til AI.

05

Relationer & sociale aspekter

AI må ikke udhule samarbejde og relationer på arbejdspladsen.

06

Ansvar & autonomi

Mennesket afgør, hvornår og hvordan AI bruges.

07

Faglighed & kreativitet

AI skal understøtte — ikke erstatte — faglig identitet.

08

Etiske hensyn

Vi overvejer gennemsigtighed, bias og konsekvenser for dem vi betjener.

Principper på tværs af dimensioner

PRINCIP	INDIVID	GRUPPE	ENHED / ORGANISATION
1. Det skal tilføre værdi	Jeg har en opfattelse af, at brugen af generativ AI tilfører værdi.	Vi samarbejder og udveksler erfaringer om værdien af at bruge generativ AI.	Vi evaluerer og tager stilling til værdien af at bruge generativ AI i vores arbejde.
2. Rammer & retningslinjer	Jeg ved, hvilke rammer og retningslinjer der gælder, og jeg bidrager til udviklingen af dem.	Vi samarbejder og udveksler erfaringer om brugen af rammer og retningslinjer.	Vi sikrer en proces, hvor rammer og retningslinjer løbende opdateres og harmonerer.
3. Eksperimentering & læring	Jeg har mulighed for at eksperimentere og kan opsøge læringsmuligheder.	Vi samarbejder og udveksler erfaringer om vores læring og eksperimenter.	Vi sikrer, at der er læringsmuligheder.
4. Rette kompetencer	Jeg er opmærksom på, om jeg har de rette kompetencer.	Vi hjælper og sparrer med hinanden om opbygning af kompetencer.	Vi støtter op om muligheden for at opbygge de rette kompetencer.
5. Relationer & sociale aspekter	Jeg er opmærksom på, om generativ AI påvirker relationer negativt.	Vi skaber sociale og faglige anledninger for at bibeholde relationer i gruppen.	Vi styrker det relationelle og interpersonelle gennem sociale og faglige anledninger.
6. Ansvar & autonomi	Jeg er den, der afgør, hvordan jeg bruger generativ AI.	Vi respekterer hinandens autonomi — hjælper og sparrer med hinanden.	Vi støtter op om, at autonomi tilhører den/de, der er tættest på arbejdsopgaven.
7. Faglighed & kreativitet	Jeg oplever, at min faglige identitet bevares eller styrkes.	Vi sparrer med hinanden om til- og fravalg, der kan påvirke faglighed og kreativitet.	Vi skaber rammerne for at tale om, hvordan generativ AI kan påvirke vores fagligheder.
8. Ethiske hensyn	Jeg har mulighed for at udtrykke mine etiske overvejelser.	Vi taler om etiske udfordringer og hensyn, der bør tages.	Vi giver plads til etiske perspektiver i vores beslutninger og løbende læring.

SÅDAN FACILITERER DU EN STAIR-SESSION

Du behøver ikke være AI-ekspert, digitaliseringsstrateg eller projektleder. Alle — fra medarbejder til teamleder — kan sætte en meningsfuld samtale om AI i gang.

Trin 1

Vælg jeres fokus

Vælg et tema: en generel drøftelse om AI (håb, bekymringer, muligheder) — eller en konkret use-case I overvejer.

Trin 2

Brug STAIR-guiden

Brug de otte principper som jeres samtaleramme. I behøver ikke komme igennem dem alle — vælg de mest relevante.

Trin 3

Facilitér — kontrollér ikke

Din rolle er at skabe rum for refleksion. Vær nysgerrig, neutral og åben. Lad folk tænke højt. Del guiden på forhånd.

Trin 4

Gør det til jeres eget

Tilpas principperne til jeres kontekst. Udvikl jeres egne og justér spørgsmålene, så de matcher jeres teams arbejde og værdier.

Trin 5

Fasthold refleksionerne

Notér indsigter, spændinger eller spørgsmål fra sessionen. Før dem tilbage i beslutninger, retningslinjer eller løbende læring. Brug fx et STAIR-board i jeres foretrukne projektværktøj som idébank.

Tips til facilitering

STAIR Masteren guider samtalen — ikke som ekspert, men som en nysgerrig, neutral facilitator. Her er hvad der virker.

Vær nysgerrig først. Bed om en beskrivelse af use-casen. Lyt, før du guider.

Det er en samtale, ikke en afhøring. Hold tonen varm og udforskende.

Brug principperne som inspiration, ikke som tjekliste. I skal ikke slavisk igennem dem alle.

Vær neutral. Lad deltagerne reflektere selv — men skub gerne samtalen videre med perspektiver fra guiden.

Giv plads til de stille stemmer. De bedste indsigter kommer ofte fra dem, der taler sidst.

Husk: STAIR er en tilgang til at opbygge fælles, reflekteret intuition. Enkel. Fleksibel. Myndiggørende.

1. PRINCIP

Generativ AI skal tilføre værdi i arbejdet

Det er vigtigt med en klar forståelse af, hvilken værdi brugen af generativ AI tilfører. Det kan være alt fra værdi for dine modtagere (kunder, borgere, interessenter), til værdi for dig som bruger, for dine kollegaer og for din organisation.

Værdi kan være øget produktivitet, højere kvalitet, bedre trivsel, læring og udvikling, faglighed og nye kompetencer. Det ene er ikke nødvendigvis bedre end det andet — men det er vigtigt at gøre sig bevidst.

EKSEMPLER PÅ AFKLARINGSSPØRGSMÅL

- Skaber AI den ønskede værdi for jeres brugere, forretning eller opgave?
- Er der risiko for, at der også mistes værdi? Hvor? Og er I villige til at løbe den risiko?
- Er værdien holdbar i forhold til indsatsen? Hvad er forholdet mellem den kortsigtede og den langsigtede værdi?
- Hvilken værdi skaber eller fjerner generativ AI for de medarbejdere, der skal arbejde med den?

2. PRINCIP

Vi har rammer og retningslinjer for brugen af generativ AI

Rammer og retningslinjer er jeres spilleregler for at kunne bruge generativ AI. Det vigtige er, at de findes, og at I kender dem og har adgang til dem — da de bidrager til tryghed og sikkerhed for jer selv, jeres organisation og jeres modtagere.

De må gerne tilpasses løbende, så de matcher viden og erfaringer, men skal selvfølgelig også følge lovgivning.

EKSEMPLER PÅ AFKLARINGSSPØRGSMÅL

- Er der retningslinjer og rammer i jeres organisation for brug af generativ AI, som I skal tage højde for?
- Kender I dem, og har I adgang til dem?
- Er der behov for at udvikle nye retningslinjer, som er mere specifikke for netop jeres faglige område?
- Har I holdninger til, hvornår I aldrig vil bruge generativ AI? Konkrete produkter, løsninger eller arbejdsgange I ikke ønsker at automatisere?

3. PRINCIP

Vi har mulighed for at eksperimentere med og lære af generativ AI

Generativ AI er en teknologi, der forandrer sig hele tiden og hurtigt. Derfor er det vigtigt, at der kontinuerligt er mulighed for at afprøve nye muligheder, løbende eksperimentere og lære — så man kan tilpasse sig undervejs.

EKSEMPLER PÅ AFKLARINGSSPØRGSMÅL

- Hvordan skaber I et trygt læringsmiljø med mulighed for at dele erfaringer og lære af fejl og succes?
- Hvordan finder I de rigtige teknologier og ressourcer til at prøve dem af?
- Har I en kultur der tillader — eller praktiske muligheder for — legitimt at eksperimentere med generativ AI?
- Har I mulighed for at droppe en løsning, hvis læringen viser, at det bliver for tungt, besværligt eller på anden måde u hensigtsmæssigt?

4. PRINCIP

Vi har kompetencer eller mulighed for at opbygge dem

Generativ AI er en ny teknologi, som man skal lære at bruge. Det kan fx betyde, at der er afsat tid og ressourcer til den nødvendige research og til eventuelle kurser, abonnementer og videndeling.

Det kan være svært at vide på forhånd, hvilken kompetence der er behov for. Indførelsen af en teknologi kan ændre arbejdsgange og output, og det kan betyde behov for nye kompetencer, som ikke tidligere var en del af værktøjskassen.

EKSEMPLER PÅ AFKLARINGSSPØRGSMÅL

- Hvilke kompetencer har I allerede i forhold til generativ AI?
- Hvordan finder I ressourcer til at opretholde, øve eller lære?
- Hvordan får vi bedre forståelse for potentialer og faldgruber i generativ AI?
- Hvilke nye kompetencer fører en ændret arbejdsgang eventuelt med sig? Hvilke kompetencer er der måske fremadrettet mindre behov for?

5. PRINCIP

Vi overvejer hensynet til relationer og sociale aspekter

Når vi ændrer arbejdsgange eller løsning af opgaver, kan det påvirke relationer og sociale aspekter. Arbejdet med generativ AI kan både mindske, ændre eller påvirke videndeling og sociale aspekter ved opgaveløsningen.

Disse ændringer er det vigtigt at gøre sig bevidste om. Det kan fx være, at I har behov for at gøre noget kompenserende, fordi I vurderer, at en konkret brug af generativ AI får en slagside her.

EKSEMPLER PÅ AFKLARINGSSPØRGSMÅL

- Er der særlige arbejdsformer eller netværk, I vil bevare?
- Får I energi, idéer eller uformel sparring i arbejdsgange, der kan erstattes?
- Taler I om, hvilke relationer der er værdifulde i jeres arbejdsopgaver? Og hvordan I bevarer eller styrker dem trods ændringer i opgaveløsningen?

6. PRINCIP

Vi bevarer ansvar og autonomi i arbejdsopgaven

Generativ AI kan i mange tilfælde bruges som en personlig assistent — ved at bidrage med betragtninger, analyser og argumenter. Udfordringen kan være, at sprogmodellerne kan hallucinere eller have bestemte typer af bias, ligesom vi kan komme til at overdrage vores beslutningskompetence til den.

Det er vigtigt at være meget opmærksom på, hvornår generativ AI er det rette værktøj til den specifikke opgave. Og om den enkelte bruger skal have mulighed for ikke at anvende teknologien.

EKSEMPLER PÅ AFKLARINGSSPØRGSMÅL

- Er generativ AI det rette værktøj til den opgave, I skal løse? Har I viden om andre typer af teknologier, som kunne være mere relevante?
- Hvad gør I, hvis nogle føler sig pressede og modvillige til at bruge generativ AI? Har de mulighed for ikke at bruge den?
- Hvem har ansvaret for opgaveløsningen? Og er de blevet inddraget i beslutningen om at bruge generativ AI?

7. PRINCIP

Brug af generativ AI understøtter vores faglighed og kreativitet

Generativ AI kan opsummere, strukturere, give feedback eller komme med nye vinkler på opgaver. Det kan realisere visuelle koncepter og give inspiration til indhold.

Det kan således ofte bidrage til opgaveløsningen, understøtte menneskets faglighed og kreativitet. Her er det vigtigt at være opmærksom på, at teknologien fungerer som bidragsyder, som vi oplever styrker vores faglighed eller kreativitet.

EKSEMPLER PÅ AFKLARINGSSPØRGSMÅL

- Hvad er vores grundlæggende faglighed og kerneopgave?
- Anvender vi generativ AI til at understøtte og måske styrke den faglighed? Eller erstatter den det?
- Hvilket ansvar ønsker vi ikke at overdrage til generativ AI?
- Hæmmer eller bidrager generativ AI til kreativitet i opgaveløsningen?

8. PRINCIP

Vi overvejer etiske hensyn

Som teknologi er generativ AI på mange måder ugenomsigtig og svær at styre. Den producerer indhold baseret på sandsynligheder, og modellerne har trænet på indhold, som kan være skabt af andre mennesker, der ikke har givet tilladelse til det.

Generativ AI kan skabe forvirring og utryghed hos brugere og modtagere. Især hvis det er uklart, hvorfor det anvendes og til hvilken effekt.

EKSEMPLER PÅ AFKLARINGSSPØRGSMÅL

- Er det tydeligt, hvis og hvad generativ AI har bidraget til ved et slutprodukt?
- Hvordan undgår I at manipulere brugerne eller skabe ulighed i brugeroplevelsen?
- Hvordan sikrer I, at brugerne kan skelne mellem virkeligheden og bevare kontrollen?
- Er der særlige etiske hensyn hos borgerne eller modtagerne, som er væsentlige? Fx ophavsretsmæssige, klimamæssige eller andre?

Videre end begynderguiden

Denne guide bruger de otte grundprincipper som et klar-til-brug udgangspunkt. Men den fulde STAIR-metode har to trin — og den virkelige styrke kommer af at gøre den til jeres egen.

TRIN 1

Byg jeres egne principper

Sammen med jeres team besvarer I fem grundlæggende spørgsmål om værdi, roller, forandring, trivsel og kerneværdier. Svarene bliver jeres eget kompas for AI — tilpasset jeres kontekst.

Download Trin 1–guiden

Et arbejdsark til de fem grundlæggende spørgsmål og STAIR-modellens diagram.

TRIN 2

Sæt principper i spil

Hav regelmæssige, strukturerede samtaler om AI med udgangspunkt i jeres principper. Udpeg en STAIR Master. Fasthold refleksioner. Opbyg en fælles intuition over tid — forankret i værdier, ikke kun effektivitet.

Udforsk hele metoden

Se, hvordan begge trin fungerer sammen på www.STAIRmethod.org/how-it-works

LÆR MED OS

STAIR-kurser & workshops

1-DAGSKURSUS · DANSK

AI-integrering i organisationen

Et hands-on kursus i ansvarlig AI-integration med STAIR-metoden. Lær at opbygge intern dialog, styrke trivsel og produktivitet, og skabe medarbejderejerskab af AI-transformationen.

IT-Universitetet i København
Louise Harder Fischer & Martin Lassen-Vernal

MASTERKURSUS (1 SEMESTER) · DANSK

AI-integration i praksis: Ledelse og metode

Forskningsbaseret masterkursus i planlægning og ledelse af AI-implementering. Dækker sociotekniske perspektiver, participatory AI og Action Design Research med virkelige cases.

IT-Universitetet i København
Louise Harder Fischer, Sanna-Maria Marttila & Martin Lassen-Vernal

SKRÆDDERSYET · DANSK & ENGELSK

Tilpassede kurser, seminarer & workshops

Vi designer og afholder skræddersyede STAIR-forløb for jeres organisation — fra halve dage til flerdages programmer. Ledelsesseminarer, teamworkshops eller fulde AI-refleksionsprogrammer bygget omkring jeres kontekst.

Kontakt os for mere information →

contact@STAIRmethod.org · www.STAIRmethod.org

Vores team

Louise Harder Fischer

PhD, Lektor

IT-Universitetet i København

linkedin.com/in/louiseharderfischer

Sanna Marttila

Lektor i Digital Innovation

IT-Universitetet i København

linkedin.com/in/sannamarttila

Martin Lassen-Vernal

Kommunikationschef

Ekstern underviser, IT-Universitetet i
København

Københavns Kommune

linkedin.com/in/martinlassenvernal

Morten Christian Andersen

Webkonsulent & AI STAIR-master

Københavns Kommune

linkedin.com/in/mortenchristianandersen